

Аналітична записка 2019.5 – Пріоритети політики в сфері енергетики та зміни клімату для нової адміністрації

УКРАЇНА обрала нового президента, новий парламент та в найближчий час буде сформовано новий уряд. Це можливість для нового імпульсу в політиці у сфері енергетики та зміни клімату. Оскільки питань, якими потрібно займатися, багато, ми склали список пріоритетів політики у сфері енергетики та зміни клімату, як ми їх бачимо, в майбутньому законодавстві. Ми маємо на думці не нереалістичну революцію, яка поставить під сумнів усі минулі стратегічні рішення, а ряд ефективних дій, які реально може зробити рішуче налаштована адміністрація до 2024 року.

Забезпечення вільної конкуренції на ринках газу та електроенергії

Чому: Належно функціонуючі ринки електроенергії та газу покращать ситуацію з інвестиціями, експлуатацією та рішеннями щодо споживання всіх суб'єктів ринку, дозволять зменшити витрати, а відтак приведуть до зниження цін для компаній та населення. Крім того, вони є необхідною умовою тіснішої співпраці з ЄС. Забезпечення інтеграції енергосистеми України до системи ENTSO-E сприятиме конкуренції (що приведе до зниження цін) та покращить енергетичну безпеку.

Ціль на 2024 р.: Повна реалізація схем цільових ринків та ринкового ціноутворення для всіх споживачів. Загалом, нова адміністрація повинна взяти на себе лідерство в процесі реформування ринку (зараз лідерами є зацікавлені компанії), щоб забезпечити втілення рішень, які будуть корисними для України в цілому.

Як: На ринку газу нова влада повинна забезпечити повне відокремлення власності газотранспортної системи від інших видів діяльності в газовому секторі, аби забезпечити новим компаніям доступ до інфраструктури мережі. Це передбачає здійснення умовної сертифікації нового оператора ГТС до 1 січня 2020 року.

На ринку електроенергії нова влада має забезпечити справжнє відокремлення розподілу від інших видів діяльності в секторі електроенергетики (анбаундлінг). Крім того, необхідно розробити надійні механізми стримування домінуючих компаній-виробників енергії на ринку (включаючи суворий моніторинг ринкової влади, ефективні штрафи за зловживання домінуючим положенням на ринку, продаж Центренерго суб'єкту, який не приймає участь на ринку на сьогодні, примусовий продаж частин активів існуючих гравців, відкриття трансграничної торгівлі, тощо). Це створить справжню конкуренцію і дозволить поступово зняти обмеження цін. Крім того, слід монетизувати механізми компенсацій (PSO, «зелені тарифи»). Нарешті, інтеграція до системи ENTSO-E має стати стратегічною та підкріпленою ресурсами цілєю Україною.

Збільшення частки ВДЕ

Чому: Збільшення частки відновлюваної енергетики не є самоціллю. Відновлювані джерела енергії є економічно ефективним способом заміни застарілих, зношених потужностей електроенергетики, які будуть виводитися з експлуатації протягом наступних років. У цьому ВДЕ

можуть допомогти Україні зменшити залежність від імпорту енергоносіїв - у тому числі з Росії - і таким чином підвищити її енергетичну безпеку. Нарешті, ВДЕ можуть сприяти посиленню конкуренції в енергетичному секторі - за умови, що не тільки існуючі гравці інвестуватимуть у потужності ВДЕ.

Ціль на 2024 р.: Завдання уряду - забезпечити сприятливі рамкові умови для інвестицій у ВДЕ. Визначення середньострокових цілей (таких як частка 25% в обсязі загального первинного постачання енергії та понад 25% у валовому виробництві електроенергії до 2035 р.) є корисним орієнтиром для керування діями та заходами, якщо розвиток ВДЕ відбуватиметься у відповідності до прийнятого курсу.

Як: Одне з важливих завдань - переконатися, що енергосистема України може впоратися зі збільшенням частки ВДЕ. Тут першим кроком має стати розгортання схеми підтримки у вигляді аукціонів відповідно до нового законодавства, прийнятого у 2019 році, таким чином, щоб стимулювати конкуренцію. Аукціони та інші заходи повинні оптимізувати розгортання об'єктів ВДЕ з огляду на технології, розмір та місця розташування, щоб збільшити здатність енергосистеми до відпуску електроенергії з ВДЕ. Підвищення пропускну здатності системи вимагатиме також інших вдосконалень, таких як цільове посилення мереж, а також збільшення потужностей балансування та акумулювання, справедливі правила доступу до мережі, високоточні прогнози навантаження та погодних умов тощо. 2019 рік дає гарну можливість розробити послідовний план взаємопов'язаних заходів.

Сприяння структурним змінам у вугільній промисловості та вугледобувних регіонах

Чому:

Незважаючи на значні дотації, український видобуток вугілля втрачає конкурентоспроможність, і виробництво з роками зменшується. На тлі зростання значення інших джерел енергії, включаючи ВДЕ, та можливого введення плати за викиди вуглецю, ця тенденція, ймовірно, продовжиться і навіть прискориться. Хоча загальне економічне значення вугілля є помірним, вугільна промисловість все ще забезпечує значну частку зайнятості в деяких регіонах. Тому існує необхідність у пом'якшенні та полегшенні неминучого переходу на інші енергоносії, щоб уникнути економічних ускладнень у громадах, на які він вплине, та забезпечити створення альтернативних варіантів зайнятості.

Ціль на 2024 р.: Неминучі структурні зміни внаслідок зменшення значення вугільної промисловості, вимагають реакції на високому політичному рівні з метою допомогти прийняти відповідну політику у регіонах, що зазнають впливу. Політика має бути спрямована на заміну видобутку вугілля економічною діяльністю в інших галузях та зменшення економічних витрат на перехід на інші енергоносії.

Як: В основі трансформації вугільної галузі має бути стратегія та супровідний план дій, розроблені за участі усіх зацікавлених сторін. З одного боку, у стратегії має бути встановлений строк поступового скорочення дотацій вугільній промисловості та створення прозорого ринку вугілля. Також у стратегії необхідно чітко визначити, як реструктурувати державні підприємства вугільної галузі, і, що важливо, сформулювати критерії, за якими обирати шахти, які потрібно закрити, та строки їх закриття. Цей процес треба поєднувати із заходами, які допоможуть тим регіонам та людям, які найбільше постраждають від скорочення видобутку вугілля, щоб якомога більше робочих місць перейшло до більш орієнтованих на майбутнє галузей. Для апробації та реплікації заходів можуть бути використані пілотні проекти.

Залучення інвестицій в енергетичну інфраструктуру

Чому: Десятиліттями доступні ціни забезпечувались за рахунок недофінансування критичної інфраструктури. В результаті газові та електричні мережі, виробничі та генеруючі потужності, сховища, теплові мережі та інші об'єкти критичної інфраструктури у багатьох випадках опинились у занепаді. Це відображається у вигляді частих зупинках роботи об'єктів, відключення електропостачання або тепlopостачання та великі втрати у мережах передачі, особливо в галузі тепlopостачання. Застарілі електромережі не в змозі впоратися зі збільшенням частки відновлюваних джерел енергії, які відіграють велику роль у заміні інфраструктури старих об'єктів генерації.

Ціль на 2024 р.: забезпечити сприятливі рамкові умови роботи приватних та державних операторів в енергетичному секторі, щоб були наявні стимули та кошти для інвестицій.

Як: Першим кроком має стати запровадження тарифів, що відображають витрати операторів систем передачі та операторів розподільчих мереж газу та електроенергії, а також комунальних систем тепlopостачання, та посилення нагляду за їх виконанням з боку регулятора. Ці нові тарифні моделі повинні сприяти підвищенню ефективності та капітальних вкладень, а не просто збільшенню доходів, тому режим регулювання повинен включати конкретні показники ефективності для операторів. Крім того, нова влада має опікуватися повним та ефективним виконанням Національного плану скорочення викидів, щоб генератори були змушені здійснити інвестиції, що необхідні для досягнення цілей по скороченню викидів SO₂, NO_x та пилу.

Подальше підвищення енергоефективності у житловому секторі

Чому: Близько половини населення України проживає в 240 000 багатоповерхових житлових будинків, побудованих за радянських часів. До 80% цих будинків терміново потребують енергетичної модернізації, щоб зменшити величезні втрати енергії (споживання опалення

в Україні вдвічі більше, ніж у кліматично порівнянних країнах ЄС). Після скорочення дотацій протягом останніх років витрати на енергію передбачувано зросли, вразливі споживачі одержали часткові компенсації.

Ціль на 2024 р.: Забезпечити можливість всім зацікавленим сторонам - від ОСББ до компаній, що пропонують послуги з модернізації - успішно реалізовувати проекти модернізації, які дозволять зменшити споживання енергії, яке буде вимірюваним. Забезпечити успішну енергетичну модернізацію перших типових великих мікрорайонів, які будуть слугувати зразком для здійснення енергетичної модернізації в масштабах України.

Як: Перші кроки - повне охоплення комерційним обліком постачання газу та тепла домогосподарствам. Слід далі розвивати та пропонувати у широких масштабах продукти Фонду енергоефективності для ОСББ та окремих домогосподарств, тоді як схеми фінансування повинні бути тісно пов'язані із концепціями комплексної модернізації, інтегруючи мікрорайони та системи централізованого опалення. Усі муніципалітети та громади мають створити системи енергоменджменту та моніторингу споживання енергоресурсів. Прогрес у цій галузі також означає скасування всіх субсидій та пільг, захист уразливих споживачів за допомогою монетизованої соціальної підтримки. Для успішної реалізації проектів енергетичної модернізації Україні потрібна масштабна кампанія з підвищення кваліфікації технічних експертів, у т.ч. у сфері управління якістю проектів.

Окремі роботи LCU, присвячені пріоритетним сферам

Забезпечення конкуренції на ринках газу та електроенергії

- [Моніторинг відкриття ринку електроенергії](#)
- [Аналітична записка: Україна на шляху до функціонального ринку електроенергії – що досягнуто, чого бракує?](#)

Збільшення частки ВДЕ

- [Проектом Low Carbon Ukraine надано детальні економічні рекомендації щодо структури системи аукціонів](#)

Сприяння структурним змінам у вугільній промисловості та вугледобувних регіонах

- [Аналітична записка: Сприяння структурним змінам у вугледобувних регіонах України](#)

Подальше підвищення енергоефективності у житловому секторі

- [Аналітична записка: Сценарний прогноз попиту на електроенергію до 2035 р.](#)